

WEGEN

I Openbare wegen versus private wegen

In de wetgeving wordt er geen definitie gegeven van het begrip “openbare weg”.

Het openbaar karakter van een weg ontstaat dan ook door het feit dat de weg gebruikt wordt door het publiek, ongeacht wie ook de eigenaar van de bedding is.

Van het ogenblik dat een weg openstaat voor het verkeer, wanneer geen enkele aanduiding vermeldt dat het een private weg is en wanneer de weg gebruikt mag worden door éénieder, betreft het een openbare weg. Dit is bijgevolg een feitenkwestie. Bij onenigheid zal het de rechter zijn die geval per geval zal oordelen of het een openbare weg is of niet (bijv. uitzicht van de weg, gebruik van de weg,...).

Er wordt verder vermoed dat naast het wegdek ook de voetpaden, de bermen en sloten, beplantingen, pleinen, waterafvoeren,... bij de openbare weg horen. Het vermoeden kan evenwel weerlegd worden door de aangelande eigenaar.

Op de openbare wegen is de verkeerscode van toepassing. De gemeente mag er haar politierecht uitoefenen. Openbare wegen worden ook beheerd door de overheid.

II Indeling van de wegen

1 Grote wegen

Deze wegen behoren respectievelijk altijd in eigendom tot het gewest of de provincie. De kosten voor aanleg, verbetering, herstel en onderhoud moeten door de eigenaar van de weg gedragen worden. De kosten voor de voetpaden en de riolering zijn ten laste van de gemeente.

a Gewestwegen

Dit zijn de vroegere rijkswegen. De aanleg gebeurt door middel van rooiplannen, gevolgd door onteigeningen.

Deze wegen worden in het kader van de mobiliteitsconvenanten nog al eens kosteloos overgedragen aan de gemeenten op voorwaarde dat ze in goed staat van onderhoud zijn.

b Autosnelwegen

Deze wegen dienen uitsluitend voor bepaald gemotoriseerd verkeer, dat er slechts op daartoe speciaal bepaalde plaatsen mag op- of afrijden. Langs deze wegen is er ook een bouwvrije strook. De aanleg en het beheer wordt door specifieke wetten geregeld.

Karakteristiek voor deze wegen, is dat de aangelanden er geen toegang toe hebben.

Het bouwen en plaatsen van reclameborden langs deze wegen is verboden.

c Provinciewegen

Deze wegen worden beheerd door de provinciale technische diensten volgens de besluiten van de provincieraad en de bestendige deputatie.

De provincie Limburg heeft geen provinciewegen meer.

2 Kleine wegen

a Gemeentewegen

Beheer

Over deze wegen heeft *de* gemeente het beheer. Eigenlijk is dit een restcategorie. Als de openbare weg geen gewest- of provincieweg is en ook geen buurtweg, dan is het meestal een gemeenteweg. Er bestaan daarnaast ook nog private wegen, militaire wegen e.d..

De gemeente heeft het recht en de plicht om de gemeentewegen op eigen kosten te onderhouden en in te richten. De gemeente kan ze verharderen, er riolering, waterleiding, gas en elektriciteit aanleggen en er straatverlichting, verkeerssignalisatie en straatnaamborden plaatsen.

De gemeente moet er ook zorgen voor de veiligheid van het verkeer. De gemeente draagt er de burgerlijke aansprakelijkheid op grond van artikel 1382 en artikel 1383 B.W. Zij dient er ook te zorgen voor de toepassing van de wetten op de politie van het wegverkeer.

Eigendomsrechten

Vaak liggen de gemeentewegen in verkavelingen waar ze door de verkavelaar kosteloos aan de gemeente overgedragen zijn nadat ze behoorlijk uitgerust werden.

In een aantal gevallen is de gemeente evenwel geen eigenaar van de bedding van deze wegen daar zij door particulieren aangelegd zijn en gaat het enkel om een feitelijke toestand van openbare weg.

Dit kan aanleiding geven tot onduidelijke situaties in het rechtsverkeer. De gemeente heeft evenwel de mogelijkheid om deze toestand juridisch uit te klaren op de volgende wijzen.

Zo kan bijvoorbeeld de wegzate kosteloos overgenomen worden door de gemeente. Hiertoe dient de gemeenteraad een besluit te nemen, waarna er met de eigenaars een overeenkomst kan afgesloten worden. Voor de tegenstelbaarheid aan derden, moet er een authentieke akte over opgemaakt worden.

Ook kan de gemeenteraad louter besluiten tot het opnemen van de weg in het net van gemeentewegen steunend op het gebruik van de weg door het publiek. Mogelijk is de gemeente al eigenaar geworden door verjaring op voorwaarde dat de gemeente zich gedurende 30 jaar als eigenaar gedragen heeft. Mochten hierover betwistingen ontstaan dan behoren die tot de bevoegdheid van de burgerlijke rechtbank. Ingevolge een akkoord met het kadaster, is het ook mogelijk om de weg een nummer te geven, waaruit het afgescheiden karakter van de weg blijkt.

Uiteraard kan de wegzate altijd onteigend worden wegens openbaar nut.

Tot slot kan er door de eigenaars een schriftelijke verklaring afgelegd worden waarbij een erfdienstbaarheid van publieke doorgang wordt gevestigd en het eigendomsrecht gevrijwaard blijft.

De aanleg, de rechttrekking, de verbreding en de afschaffing van gemeentewegen

Hiertoe is een beslissing van de gemeenteraad vereist. Er is verder geen specifieke procedure voor vastgesteld. De beslissing van de gemeenteraad valt bijgevolg onder de gewone toezichtsregeling van het decreet van 28 april 1993 en haar wijzigingen.

b Buurtwegen

Wetgeving

Voor buurtwegen geldt er een specifieke wetgeving met name de wet van 10 april 1841 en haar latere wijzigingen. Deze wet bevat geen definitie van het begrip "buurtweg".

De wegen die met een nummer opgenomen zijn in de atlas der buurtwegen, zijn uiteraard buurtwegen. Dit kunnen zowel echte wegen als voetwegen zijn.

Daarnaast behoren ook de wegen die sedert 1843 overeenkomstig de wet van 1841 erkend of als zodanig aangelegd zijn, tot de buurtwegen. Deze zijn terug te vinden in afzonderlijke plannen. In de praktijk komt dit evenwel niet voor.

De meeste buurtwegen zijn eigendom van de gemeente. De opname in de atlas veranderde weliswaar het eigendomsrecht niet. Wel voerde het een verkorte verjaringstermijn in, met name 10 of 20 jaar, al naargelang de betrokken aangelande al dan niet in het rechtsgebied van het hof van beroep woont waar de weg gelegen is. Voor de andere wegen geldt de normale verjaringstermijn van 30 jaar gedurende dewelke de gemeente de weg als eigenaar moet bezeten hebben door bijvoorbeeld de weg te onderhouden, door verlichting en verharding aan te brengen en diens meer (zie tekst erfdiensbaarheden).

In feite maakt het weinig verschil wie eigenaar is van de wegzate, vermits de gemeente wettelijk gehouden is om de weg te onderhouden en er alle daden van beheer kan uitoefenen. Enkel achteraf wanneer de buurtweg afgeschaft wordt, kan dit van belang zijn voor de vergoeding die de aangelanden moeten betalen (zie verder).

Per provincie bestaan er ook nog provinciale reglementen over de buurtwegen waarin het onderhoud, de rechten en plichten van de aangelanden enz. geregeld worden. Vaak zijn grote gedeelten ervan evenwel achterhaald en worden de verouderde voorschriften niet meer toegepast.

De aanleg, de rechttrekking, de verbreding en de afschaffing van buurtwegen.

Dit wordt geregeld door artikel 27 t.e.m. 29 van de wet op de buurtwegen.

Het zijn vaak de gemeentebesturen die het initiatief nemen over de aanleg, het verleggen, de verbreding of de afschaffing van een buurtweg. De gemeenteraad kan hierover beraadslagen op voorstel van een gemeenteraadslid of op voorstel van het college van burgemeester en schepenen.

Ook gebeurt het vaak dat een belanghebbende inwoner de gemeenteraad verzoekt om over de aanleg, verandering of opheffing van een buurtweg te beraadslagen. De gemeenteraad kan evenwel beslissen om niet in te gaan op een verzoek van een particulier. Ingevolge de wet van 29 juli 1991 inzake motiveringsplicht van bestuurshandelingen moet de gemeenteraad daarvoor evenwel de motieven aanhalen.

De bestendige deputatie kan verder de gemeenteraad verzoeken om over het aanleggen, veranderen of afschaffen van een buurtweg te beraadslagen.

Bij de aanleg, de rechttrekking, de verbreding en de afschaffing van buurtwegen moeten de volgende formaliteiten vervuld worden wanneer het initiatief uitgaat van het gemeentebestuur of van een particulier.

- Er moet een openbaar onderzoek georganiseerd worden door het college van burgemeester en schepenen dat 15 dagen moet duren.
- Van het openbaar onderzoek moet een proces-verbaal opgesteld worden waarin de mondelinge bezwaren moeten opgesomd worden met vermelding van de naam, de voornaam en de woonplaats van de bezwaarindiener en waaraan de schriftelijke bezwaren moeten gehecht worden. Op de gestelde dag en uur wordt het proces-verbaal gesloten.
- Nadien moet de gemeenteraad beraadslagen over de buurtweg. Het college van burgemeester en schepenen moet aan de raad het proces-verbaal voorleggen, het bewijschrift waaruit blijkt dat er

op regelmatige wijze een openbaar onderzoek georganiseerd werd, alsook een voor echt verklaard uittreksel uit de atlas der buurtwegen, waarop de desbetreffende weg aangeduid is.

- De gemeenteraad moet bij besluit een voorstel doen betreffende de buurtweg.
- Twee eensluidend verklaarde afschriften van de beslissing van de gemeenteraad moeten samen met de stukken naar de bestendige deputatie gestuurd worden.
- De bestendige deputatie neemt een beslissing die aan de gemeente overgemaakt wordt.
- Het college van burgemeester en schepenen stuurt een bewijsschrift naar de gouverneur waarin bevestigd wordt vanaf welke dag de beslissing van de bestendige deputatie bekendgemaakt werd (minimum 8 dagen).
- Zowel de gemeente als de belanghebbende derde als de gouverneur kunnen beroep instellen bij de Vlaamse regering tegen de beslissing van de bestendige deputatie. Het beroep dat schorsende werking heeft, moet binnen de 15 dagen na de bekendmaking naar de gouverneur gestuurd worden.
- De gouverneur zendt het tijdig ingediende beroep samen met het dossier en met zijn advies naar de bevoegde minister, meer bepaald naar het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen in het Ferrarisgebouw.
- Het besluit van de minister wordt aangetekend verstuurd aan diegene die beroep ingesteld heeft. Een termijn is er hiervoor niet vastgesteld. Vanaf dat ogenblik lopen de termijnen om een annulatieberoep in te stellen bij de Raad van State. Het besluit dat uitspraak doet over het beroep dient ook gedurende 8 dagen bekendgemaakt te worden door het college van burgemeester en schepenen.

De bestendige deputatie kan ook zelf het initiatief nemen tot de aanleg, wijziging of afschaffing van een buurtweg. Zij is niet verplicht hiervoor eerst een openbaar onderzoek in te stellen. De deputatie heeft in dat geval wel de mogelijkheid om de gemeenteraad te verzoeken over de opheffing, aanleg of wijziging van de buurtweg te beslissen. Ook dan zal het college van burgemeester en schepenen het openbaar onderzoek moeten organiseren.

Weigert de gemeente evenwel haar medewerking dan kan de bestendige deputatie alleszins zelf beslissen.

De beslissing van de bestendige deputatie is in dat geval wel onderworpen aan het goedkeuringstoezicht van de Vlaamse regering. Beroep tegen de goedgekeurde beslissing van de bestendige deputatie door de gemeente is niet meer mogelijk.

Recht van aankoop of terugkoop van de aangelanden

De aangelanden hebben het recht om eigenaar te worden van buiten gebruik gestelde weggedeelten bij versmalling, verlegging of opheffing van een buurtweg. Binnen de zes maanden na de bekendmaking van de beslissing door het college van burgemeester en schepenen moeten zij dit recht uitoefenen. De aangelanden van beide zijden hebben recht op de helft van de grond tenzij één van hen eigenaar zou zijn van de wegzate. Wanneer één van hen zijn recht niet wenst uit te oefenen, heeft de ander het recht om de volledige wegzate te kopen. Zij moeten ofwel de waarde van de grond zoals die geschat werd door de ontvanger der registratie of door het aankoopcomité betalen ofwel, wanneer zij eigenaar zijn van de bedding, de meerwaarde die de grond verkregen heeft door het wegvallen van de weg of het voetpad. Dit laatste is meestal een percentage van de effectieve grondwaarde (rond de 90%).

De gemeenteraad beslist uiteindelijk tot verkoop van de wegoverschotten hetzij aan de aangelanden, hetzij aan derden wanneer de aangelanden niet geïnteresseerd zijn in de aankoop.

Opheffing door plannen

Ook door rooilijnplannen die de grens aangegeven tussen het openbaar domein en de aangrenzende particuliere eigendommen, door bijzondere plannen van aanleg, ruilverkavelingen en door toekomstige ruimtelijke uitvoeringsplannen, kan een buurtweg opgeheven worden.

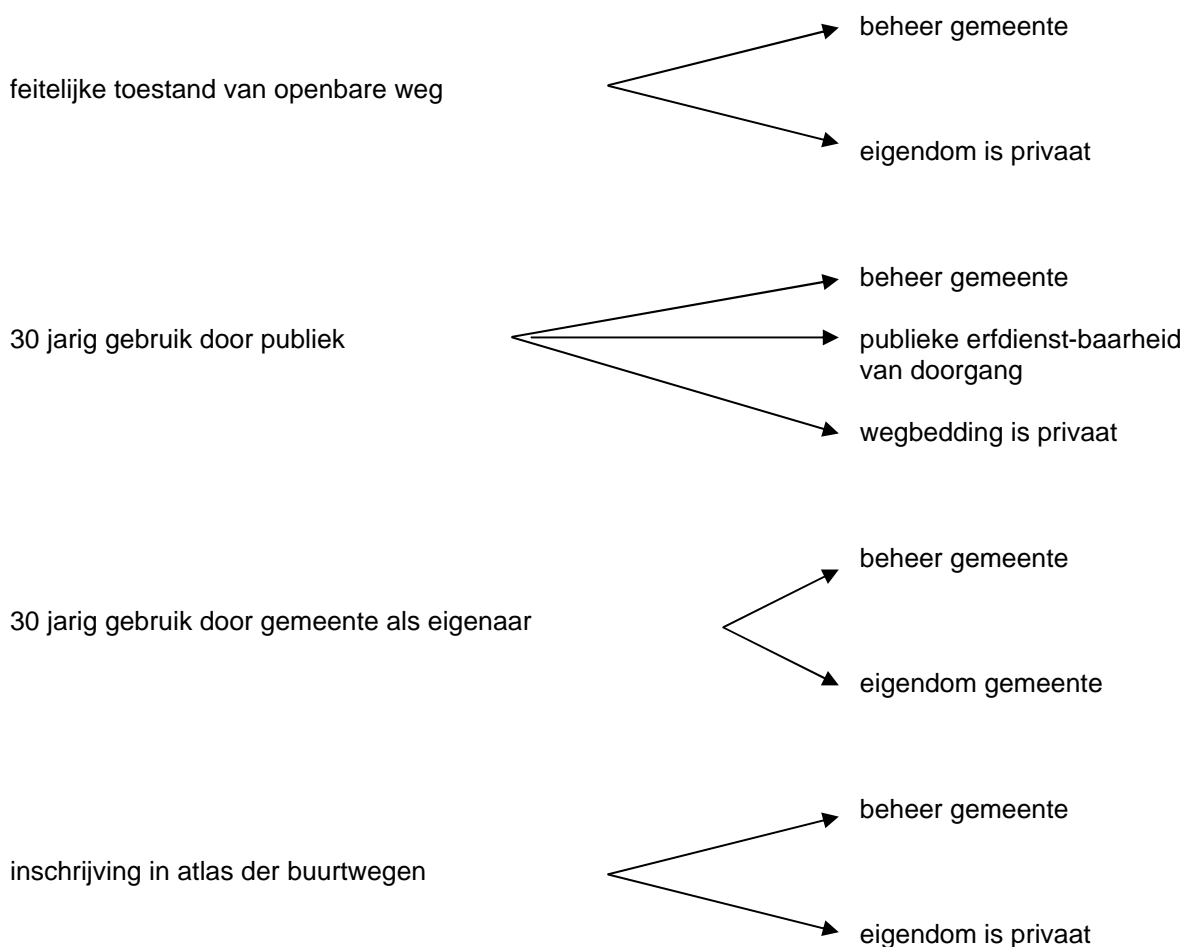
In deze gevallen moet de specifieke procedure voorzien in de wet op de buurtwegen, niet gevolgd worden.

Opheffing door verjaring

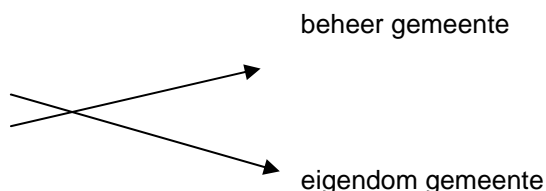
Artikel 12 van de wet op de buurtwegen stelt expliciet dat wanneer een buurtweg niet meer dient tot het openbaar gebruik, de aangelanden hem door verjaring kunnen verkrijgen. In de praktijk gaat dit gepaard met het afsluiten of mee inlijven van de buurtweg over zijn volledige breedte en een stuk van de lengte, waardoor hij minstens voor een deel geacht wordt onbruikbaar te zijn.

Openbaar gebruik betekent niet noodzakelijk een frequent gebruik, een toevallig of sporadisch gebruik is voldoende ook al gebeurt dit over een smallere bedding dat die opgenomen is in de atlas (Cassatie 1993). Slechts bij volledig onbruik, gecombineerd met inpalming door een aangelande, kan na 30 jaar de verjaring intreden. Dit vormt een uitzondering op de onverjaarbaarheid van het openbaar domein.

SCHEMA WEGEN

10/20jaar ingeschreven in de atlas
gemeente gedraagt zich als eigenaar

III Gebruik van de wegen door nutsbedrijven

Voor elektriciteit, gas, telecommunicatie en kabeltelevisie hebben bepaalde categorieën van nutsbedrijven bijzondere rechten verkregen voor de aanleg van leidingen op het gemeentelijk openbaar domein.

Openbare nutsbedrijven hebben daarenboven een principiële recht op het aanleggen en onderhouden van leidingen op het openbaar domein. (Wet van 17 januari 1938).

De beheerder van het domein heeft ter zake in deze gevallen geen discretionaire bevoegdheid meer en kan de plaatsing van leidingen niet weigeren.

De gemeenten kunnen wel via reglementen het gebruik van het openbaar domein nader omschrijven en de uitvoering van werken zoals de aanleg van leidingen bijvoorbeeld aan bijkomende voorwaarden onderwerpen. De bestemming van het openbaar domein moet alleszins geëerbiedigd worden.

In het kader van de problematiek van de nutswerken in het openbaar domein werd er recent ook een code voor infrastructuur –en nutswerken langs gemeentewegen uitgewerkt. Het gaat om een gentlemen's agreement met afspraken voor een betere coördinatie van de uitvoering van de werken, een verhoging van de kwaliteit van de werken op het openbaar domein en het vaststellen van een sperperiode van 2 jaar. Op de website van de vvsg kan de code geraadpleegd worden. Een beperktere versie van een samenwerkingsovereenkomst wordt bij de randinformatie onder "nutsbedrijven" toegevoegd.

Het gebruik van het openbaar domein door de nutsmaatschappijen heeft verder geen invloed op het eigendomsstatuut, ongeacht de duur van de bezetting. Enkel de leidingen zijn eigendom van de nutsbedrijven.

Wanneer gewone private bedrijven of privé-personen die geen bijzondere rechten verkregen hebben, leidingen willen leggen boven of onder de openbare wegen dient de gemeente wanneer de leidingen binnen de grenzen van de gemeente blijven, een domeinvergunning te verlenen met de mogelijkheid daaraan een aantal voorwaarden te koppelen.